

Kirjastoautot ja yhteistyö varhaiskasvatuksen ja peruskoulun kanssa

Mervi Heikkilä, kehityspäällikkö

SJK *erte*

Seinäjoen erityistehtävä

- Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuoden 2020 alusta Seinäjoen kaupunginkirjastolle erityistehtävän
- Erityistehtävän kohteena on lasten ja nuorten lukemista edistävien kirjastopalvelujen valtakunnallinen koordinaatio ja tuki, sekä kuusi muuta tehtävää
- Tehtävän toiminta-alueena on koko Suomi ja sitä hoidetaan ruotsiksi ja suomeksi
- Rahoitus OKM:ltä, vuosittainen budjetti n. 200 000 €

Yhteistyön mallipohjat

- Kirjaston ja perusopetuksen yhteistyön mallipohja (2020)
  - Video: Yhteistyön hyödyt [suomeksi](#) ja [ruotsiksi](#)
- Kirjaston, varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhteistyön mallipohja (2021)
- Molemmat pohjat löytyvät Seinäjoen erityistehtävän kotisivuilta www.kirjastot.fi/lanu / www.biblioteken.fi/lubu

- Mallin tavoitteena on tehdä yhteistyöstä tasa-arvoista ja vaikuttavaa eri puolilla Suomea sekä edistää lasten yhdenvertaisuutta
- Saada kirjastot ja niiden palvelut osaksi perusopetuksen, esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen arkea
- rakenteisiin viety yhteistyö ei ole riippuvaista henkilöistä
- esityksen kuvat: Helsingin kaupunginkirjaston lastenkirjastoautoista Skidistä ja Stoorista

Yhteistyön mallipohjat

Yhteistyön mallipohjien rakenne on kaksiosainen:

- 1. Periaatesopimus:** yleiset tavoitteet, viestintä, vastuut, kustannukset, resurssit
- 2. Yhteistyösuunnitelma:** minimitaso, tavoite- ja toimintasuunnitelma-ehdotukset

Mallit löytyvät
kotisivuiltamme kohdasta
Yhteistyömallit ja
Samarbetsmodeller

Varhaiskasvatus: Minimitaso

- Valitaan vuosittain vähintään **kolme yhteistyömuotoa**; yksi 0-3 –vuotiaille, yksi 4-5 –vuotiaille ja yksi esiopetukseen. Lisäksi varhaiskasvatus- tai esiopetusryhmät sitoutuvat vähintään yhteen omatoimiseen kirjastokäyntiin niin, että jokainen lapsi vierailee kirjastossa ryhmänsä kanssa vähintään kerran.
- Suunnitelmapohjaa laadittaessa on otettu huomioon varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt tehtävät sekä laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.
- Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tehtävänä on **lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien vahvistaminen, kielellisten identiteettien kehittäminen, lastenkirjallisuuden monipuolinen käyttö, monilukutaidon edistäminen sekä laaja-alaisen osaamisen kehittäminen.**

0-3 -vuotiaat

- tavoite: herätetään kiinnostus kirjoihin ja lukemiseen
- tarjotaan ikäkaudelle sopivaa kirjallisuutta, esim. aineistopakettit ryhmille
- yhteisökortit varhaiskasvatuksen ryhmille

4-5 -vuotiaat

- tavoite: pyritään tukemaan lasten monilukutaidon kehittymistä.
- Lasten kirjastomyönteistä asennetta herätetään omatoimisella vierailulla kirjaston tiloihin/kirjastoautoon.
- Kirjaston henkilökunta jalkautuu varhaiskasvatuksen järjestämiin tilaisuuksiin, osallistuu niihin etänä tai tuottaa materiaaleja tilaisuuksissa käytettäväksi.
- satutuokiot: esitellään erilaista kirjallisuutta

Esikoululaiset

- tavoite: kirjasto on ensimmäisiä julkisia palveluja, joita lapset oppivat **itsenäisesti käyttämään**. Esiopetusvuonna lapset tutustuvat ohjatulla kirjastokäynnillä kirjaston tilaan, aineistoihin ja palveluihin ja oppivat toimimaan kirjastossa, lainaamaan ja palauttamaan. Kirjasto tukee esiopetusta monilukutaidon ja tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämisessä.
- *Kirjastoseikkailu*
Seikkailussa tutustutaan kirjallisuuteen, kirjastoon ja sen toimintaan leikinomaisesti ja toiminnallisesti, sekä saadaan materiaalia esiopetukseen vietäväksi.
- *Medialukutaidot-työpaja*
Työpajassa kehitetään lasten mediataitoja ja tutustutaan erilaisiin mediasisältöihin.

Vinkkejä kirjastoautoon

- Vinkkivakka Erten sivuilla:
Kirjastoauton satutuokiot
Päiväkotikierroksella sekä Pop Up -kirjastopäivänä luetaan auton uumenissa satuja ja runoja, lauletaan, soitetaan ja kirjastoautonkuljettaja esittelee kirjastoautoa.
Lisätietoja: Lempäälän kunta/Sari Musakka
- Helsinki
Robottihylkeelle voi lukea 10 min (vrt. lukukoira), rauhallinen tila järjestetään auton ohjaamoon.

Kirjaston ja peruskoulun yhteistyösuunnitelma - minimitaso

- Valitaan vuosittain vähintään **kolme yhteistyömuotoa**, yksi luokille 0-2, yksi luokille 3-6 sekä yksi yläkoululle. Lisäksi koulu sitoutuu vähintään yhteen luokan omatoimiseen kirjastokäyntiin alakoulun aikana.

Kirjaston ja peruskoulun yhteistyösuunnitelma - tavoitteita 0-2lk.

- *Kirjasto on ensimmäisiä julkisia palveluja, joita lapset oppivat itsenäisesti käyttämään.*
- *Kirjasto pyrkii yhdessä koulun kanssa herättämään ja ylläpitämään positiivista kirjasto- ja lukemisasennetta.*
- *Oppilaat tutustuvat kirjaston tilaan, aineistoihin ja palveluihin ja oppivat toimimaan kirjastossa, lainaamaan ja palauttamaan.*
- *Oppilaat ottavat tiedonhankinnan ensiaskeleita.*

Toteutusta 0-2lk.

- *Kirjasto tutuksi koulutulokkaille ohjatulla luokkakäynnillä*

Käynnin aikana opitaan perusasioita kirjastosta, kuten lainaus, palautus, neuvon kysyminen ja itselle sopivan aineiston löytäminen. Käynnin aikana saadaan kirjastokortti, jos sitä ei vielä ole.

- **2. Luokka**

Kirjavinkkaus

Ikä- ja osaamistasoon sopivaa luettavaa esitellään oppilaille joko kirjastossa tai koululuokassa.

Ohjattu kirjastokäynti

Käynnin aikana tutustutaan syvemmin kirjaston tarjontaan, hyllyjärjestyksen ja aineistoihin sekä jaetaan lukukokemuksia. Käynnin aikana myös opetellaan faktan ja fiktion eroja, aakkostamista, kirjan rakennetta sekä harjoitellaan kirjojen etsimistä ja käyttöä.

Some ja tunnetaidot -teematunti

Tunnin aikana opetellaan kirjallisuuslähtöisesti ja toiminnallisesti tunnetaitoja, somekäyttäytymistä ja sen vaikutuksia sekä opetellaan lähdekritiikin alkeita.

Tavoitteet 3-6.lk.

- Kirjasto ja koulu pyrkivät yhdessä tukemaan ja syventämään oppilaiden lukuharrastusta sekä ylläpitämään kirjastomyönteistä asennetta.
- Oppilaiden tiedonhallinnan taitoja syvennetään; tutustutaan tiedonhaun prosessiin ja opetellaan lähdekritiikkiä.
- Oppilaat tutustuvat kirjaston verkkopalvelujen käyttöön.

Toteutusta 3-6.lk.

- *Kirjailijavierailu*

Lastenkirjailija vierailee kouluilla. Vierailu toteutetaan yhteistyössä koulujen ja mahdollisesti alueen muiden kirjastojen kanssa. Vierailuun valmistaudutaan koululla tutustumalla kirjailijan teoksiin sekä miettimällä kysymyksiä.

- *Ohjattu kirjastokäynti*

Käynnin aikana kirjaston osastot, hyllyjärjestys, lainaaminen, palauttaminen ja laitteet tulevat tutuksi tai niiden käyttöä kerrataan. Käynnin aikana on myös aakkostus- ja luokitusjärjestelmään liittyviä harjoituksia sekä mahdollisesti tietovisa. Tämä kaikki voidaan toteuttaa myös pakopelinä.

- *Tiedonhallinnan teematunti*

Tunnin aikana opitaan verkkokirjaston käytön perusteet, päivitetään kirjastokorttiasiat sekä tutustutaan aineistoihin, tiloihin ja palveluihin.

- *Lukukokemuksen syventäminen, esim. kirjadraaman, pakopelin tai mysteerin keinoin*

Luokassa luetaan sama teos (luokkasarjoja saatavilla) tai luokka jaetaan pienempiin osiin ja ryhmät tutustuvat samaan teokseen, josta tehdään yhdessä video, pienoisenäytelmä, digitarina tms. Kirjojen valinnassa apuna on kirjaston kirjavinkkari. Mahdollisuuksien mukaan työpajat voidaan toteuttaa myös kirjastossa yhdessä kirjastohenkilöstön kanssa.

- *Kirjavinkkaus*

Vinkataan ikä- ja osaamistasoon sopivaa aineistoa, tai oppilaat tekevät itse kirjavinkkauksia esim. kummiluokille. Tämä voi olla kaverikirjavinkkausta tai yhdessä tehtyjä vinkkausvideoita.

- *Mediakasvatuksen teematunti*

Opetellaan vuorovaikutteisien menetelmien tiedonhallinnan taitoja, lähdekritiikkiä, ikärajoja ja kuvien käyttöä sekä nettikäyttämisen perusasioita.

Tavoitteet yläkoulu

- Oppilas osaa käyttää itsenäisesti kirjastopalveluja, etsiä itseään kiinnostavaa luettavaa sekä etsiä tietoa ja käyttää erilaisia tiedonlähteitä omaan tiedontarpeeseensa.
- Oppilas hallitsee lähteiden merkitsemisen ja tunnistaa erilaisia tietoturvaan liittyviä seikkoja sekä osaa arvioida kriittisesti tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.
- Kirjasto ja koulu tukevat ja monipuolistavat yhdessä oppilaiden lukuharrastusta, oppilaat oppivat tarkastelemaan ja tulkitsemaan kirjallisia tekstejä ja tutustuvat kaunokirjallisuuden genreihin.
- Toiminnassa on tärkeää vuorovaikutteisuus, osallisuus ja elämyksellisyys sekä aito läsnäolo ja kuunteleminen.

Toteutus yläkoulu

Tiedonhallinnan teematunti

Tunnin aikana kerrataan kirjastossa asioimisen ja toimimisen perusasioita ja esitellään e-aineistoa, kirjaston luokitusjärjestelmää sekä arvioidaan lähteiden luotettavuutta ja käyttökelpoisuutta. Tutustutaan myös erilaisiin tietokantoihin ja tiedonhaun tekniikoihin.

Kirjavinkkaus

Kirjavinkkaus integroidaan jonkin aineen opetukseen, esimerkiksi äidinkielen kaunokirjallisuuden genret -opetukseen. Vinkkaus liittyy myös koulutehtävien tekemiseen. Vinkkaus on vuorovaikutteista ja lukukokemusten jakamisella sekä kirjallisuuskeskustelulla on siinä merkittävä rooli.

Näyttelyn, projektin tai tapahtuman toteuttaminen

Oppilaat suunnittelevat ja toteuttavat toiminnan yhdessä kirjaston kanssa. Projekti toteutetaan yhteistyössä aineenopettajien kanssa.

Elämykselliset tuokiot

Media- ja kirjallisuuskasvatusta tehdään työpajan avulla, esim. sanataide, sarjakuva, vastamainos, mediakasvatuspakopeli.

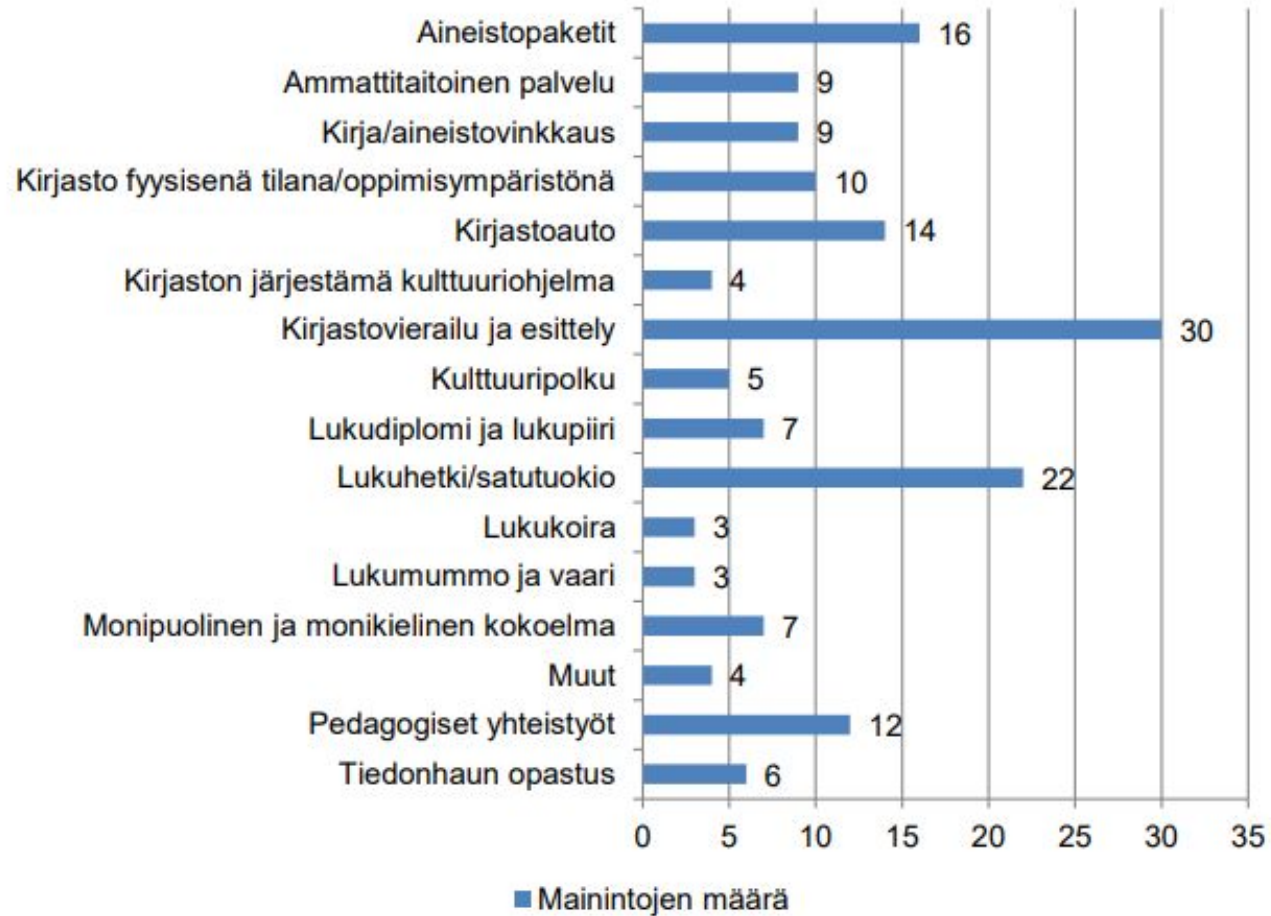
Mitä opettajat mieleltä?

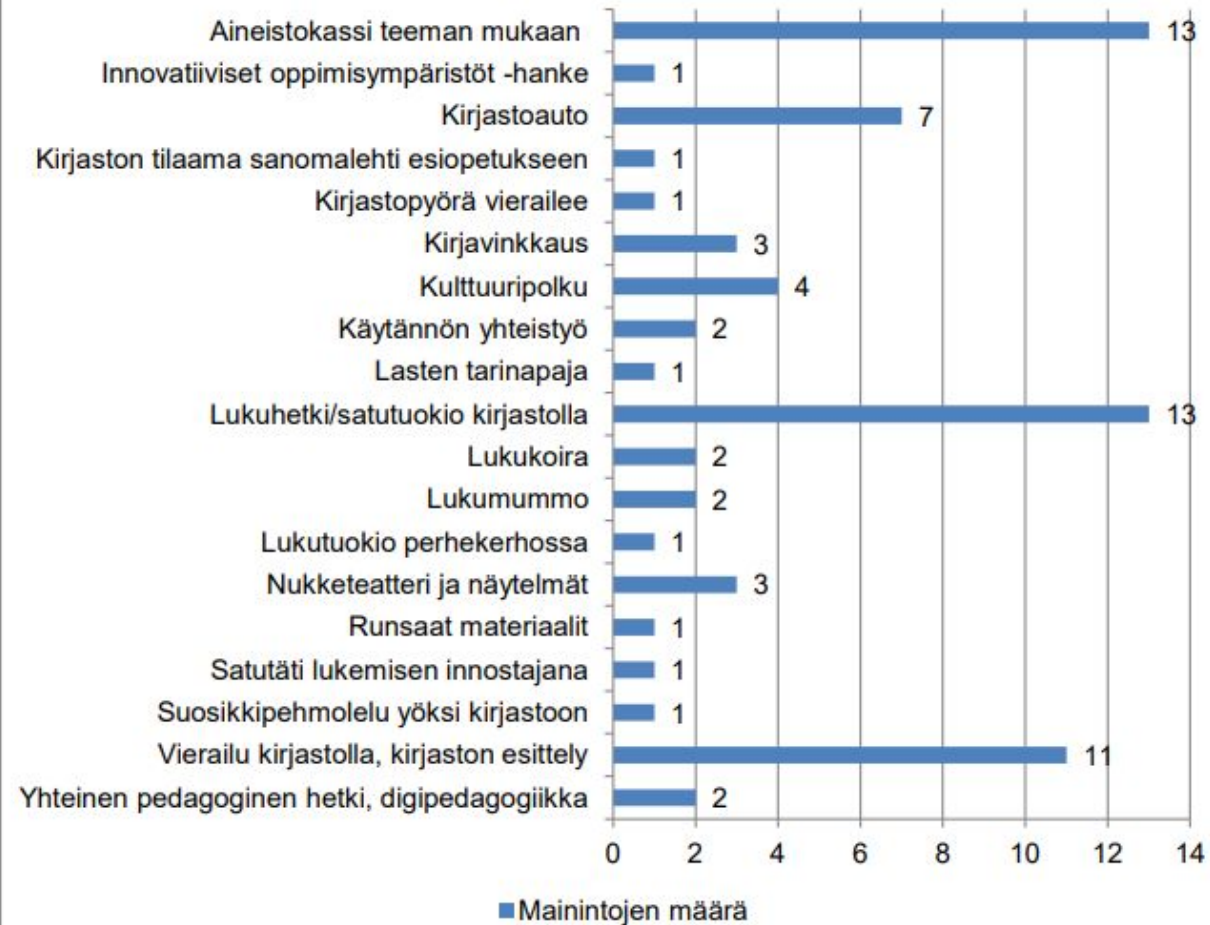
- Lyhyt kysely Educa-messuilla, 89 opettajaa vastasi kysymykseen: Kerro esimerkki onnistuneesta koulun ja kirjaston tai koulun ja varhaiskasvatuksen välisestä yhteistyöstä.
- *32 varhaiskasvattajaa, 44 perusopetuksen opettajaa ja 10 toisen asteen opettajaa.*
- Yleistettävyy? Vaatii lisätutkimusta
- Kirjastoalaa opiskellut luokanopettaja Jenni Makkonen koosti kyselyn tulokset kehittämistehtäväkseen, tulossa bloggaus syksyllä

Kuva: Pixabay

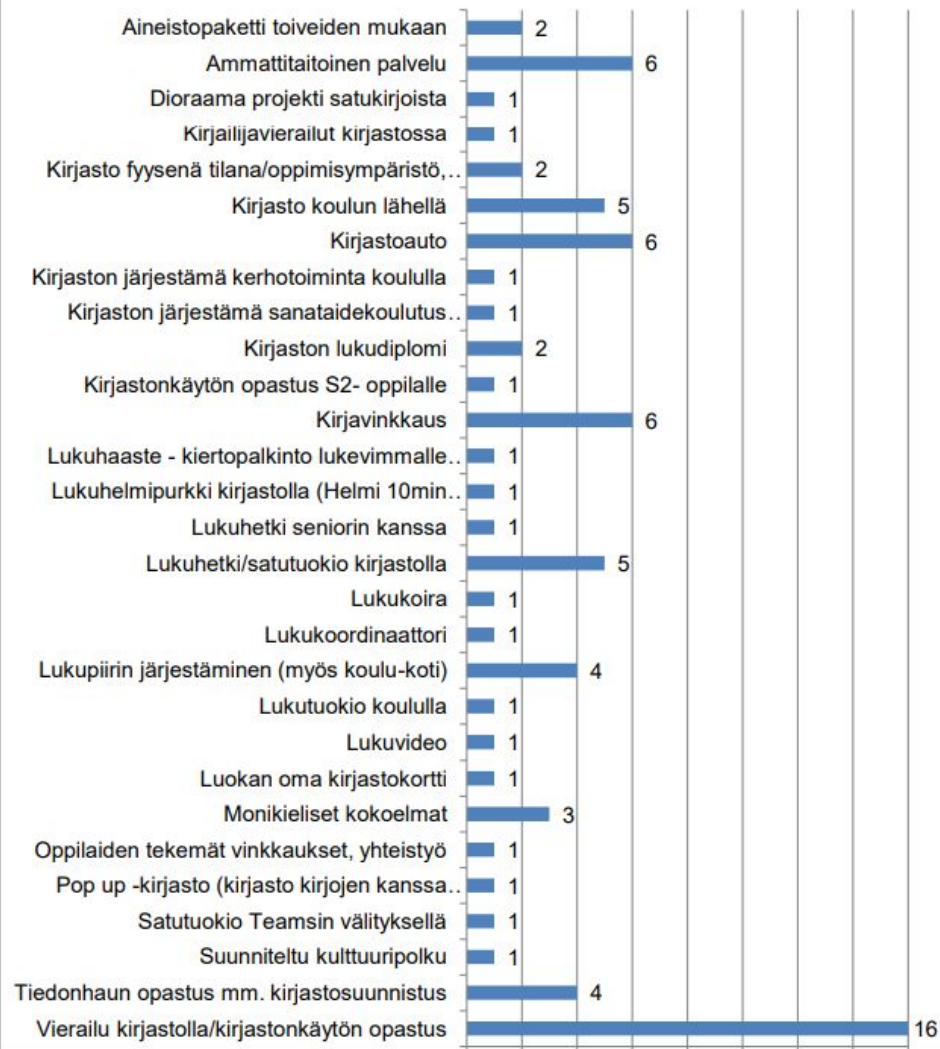
Kaikkien opettajien näkemykset onnistuneista yhteistyömuodoista teemoittain

Varhaiskasvatuksen opettajien näkemykset onnistuneista yhteistyömuodoista

Perusopetuksen opettajien näkemykset onnistuneista yhteistyömuodoista

Kaaviot: Jenni Makkonen: Opettajien näkemyksiä onnistuneesta varhaiskasvatuksen tai koulun ja yleisen kirjaston välisestä yhteistyöstä – perinteitä ja uusia työmuotoja

Kiitos!

Email: erte.kirjasto@seinajoki.fi

Kotisivut: www.kirjastot.fi/lanu,
www.biblioteken.fi/lubu

Facebook: [sjkerte](https://www.facebook.com/sjkerte)

Instagram: [sjkerte](https://www.instagram.com/sjkerte)

Podcast: [Lukupuhetta](#) - [Läsprat](#)

